

O'ZBEKISTONNING EKSTREMZIMGA QARSHI KURASH TAJRIBASI

Toshtemirova Mavludaxon Komiljonovna

Termiz Davlat universiteti

Kimyo fakulteti, 2-bosqich talabasi.

ozodbektowtemirov72@gmail.com

Akram Jo'rayev Namozovich

Ilmiy rahbar. Termiz davlat universiteti

Tarix fakulteti "Falsafa" kafedrası o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19858770>

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasining ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash borasidagi tajribasi tahlil qilinadi. Tadqiqotda mamlakatda olib borilayotgan huquqiy, tashkiliy va profilaktik chora-tadbirlar, xususan, diniy bag'rikenglikni mustahkamlash, yoshlar bilan ishlash tizimini takomillashtirish hamda ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirishga qaratilgan siyosat yoritiladi. Shuningdek, ekstremizmning oldini olishda ta'lim tizimi, ommaviy axborot vositalari va fuqarolik jamiyati institutlarining o'rne ham keng ochib beriladi.

Maqolada milliy va xalqaro hamkorlikning ahamiyati, xususan Birlashgan Millatlar Tashkiloti kabi tuzilmalar bilan hamkorlik doirasida amalga oshirilayotgan tashabbuslar ham tahlil etiladi. Tadqiqot natijasida O'zbekiston tajribasining samarali jihatlari hamda uni yanada rivojlantirish istiqbollari yuzasidan xulosalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: Ekstremizm, terrorizm, radikalizm, profilaktika, xavfsizlik, huquqiy siyosat, diniy bag'rikenglik, yoshlar siyosati, ma'naviy tarbiya, fuqarolik jamiyati, xalqaro hamkorlik, ijtimoiy barqarorlik, O'zbekiston tajribasi.

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida ekstremizm va terrorizm dunyo hamjamiyati oldida turgan eng dolzarb tahdidlardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Mazkur xavf nafaqat alohida davlatlar xavfsizligiga, balki mintaqaviy va xalqaro barqarorlikka ham jiddiy ta'sir ko'rsatadi.

Ayniqsa, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi ekstremistik g'oyalarning tez tarqalishiga zamin yaratib, yoshlar ongiga salbiy ta'sir o'tkazish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Shu bois, ekstremizmga qarshi kurashishda samarali va tizimli yondashuvlarni ishlab chiqish har bir davlat uchun ustuvor vazifaga aylanmoqda. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgan dastlabki yillardan boshlab tinchlik va barqarorlikni ta'minlashni davlat siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida belgilab kelmoqda.

Mamlakatda ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish nafaqat kuch ishlatar tuzilmalar faoliyati bilan cheklanib qolmay, balki keng qamrovli profilaktik, ma'naviy-ma'rifiy va ijtimoiy chora-tadbirlar orqali amalga oshirilmoqda. Xususan, yoshlarni turli yot g'oyalardan himoya qilish, ularning ongida mustahkam fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish hamda diniy bag'rikenglik muhitini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, mamlakatda qabul qilinayotgan qonunlar va davlat dasturlari ekstremizmning oldini olish, uning ildizlarini bartaraf etish hamda jamiyatda sog'lom ijtimoiy muhitni ta'minlashga xizmat qilmoqda.

Ta'lim tizimi, ommaviy axborot vositalari va fuqarolik jamiyati institutlari ham bu jarayonda faol ishtirok etib, aholining huquqiy ongi va ma'naviy saviyasini oshirishga o'z hissasini qo'shmoqda. Mazkur maqolaning maqsadi – O'zbekistonning ekstremizmga qarshi kurash borasidagi tajribasini tahlil qilish, uning asosiy yo'nalishlari va samarali jihatlarini ochib berish hamda ushbu tajribaning ahamiyatini ilmiy asosda yoritishdan iborat.¹

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD

Ushbu maqolani tayyorlashda ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash masalalariga oid ilmiy tadqiqotlar, xususan, L.N. Gumilyov, V.I. Avdiyev, M. Alimova, D. Rahimjonov hamda boshqa olimlarning asarlarida bayon etilgan nazariy qarashlar va uslubiy yondashuvlarga tayanildi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida ekstremizmga qarshi kurash sohasida qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar, davlat dasturlari hamda Birlashgan Millatlar Tashkiloti materiallari tahlil qilindi.

Mazkur tadqiqotda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, analiz va sintez metodlaridan foydalanilib, ekstremizmga qarshi kurashning nazariy va amaliy jihatlarini har tomonlama o'rganildi.

MUHOKAMA

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasida ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash tizimli va kompleks yondashuv asosida amalga oshirilmoqda.

Xususan, davlat siyosatida nafaqat xavfsizlik choralari, balki profilaktika, ma'naviy-ma'rifiy ishlar va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash mexanizmlariga ham alohida e'tibor qaratilayotgani ushbu sohadagi samaradorlikni oshirmoqda².

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, ekstremizmning oldini olishda yoshlar bilan ishlash muhim omil hisoblanadi. Chunki radikal g'oyalar ko'pincha aynan yoshlar ongiga tez singadi. Shu sababli ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar, yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularni kasb-hunarga yo'naltirish kabi chora-tadbirlar ijobiy natijalar bermoqda.³ Bu esa jamiyatda sog'lom mafkuraviy muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, diniy bag'rikenglikni ta'minlash va turli konfessiyalar o'rtasida o'zaro hurmat muhitini mustahkamlash ham⁴ ekstremizmga qarshi kurashda muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, diniy savodxonlikni oshirish orqali noto'g'ri talqinlarga asoslangan g'oyalarning oldini olish mumkin.

Bundan tashqari, xalqaro hamkorlik masalasi ham muhokamada alohida o'rin egallaydi.

Jumladan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti doirasida amalga oshirilayotgan tashabbuslar, tajriba almashish va qo'shma loyihalar global xavfsizlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa O'zbekistonning xalqaro maydondagi faolligini va mas'uliyatli hamkor sifatidagi o'rnini mustahkamlamoqda.

¹ Birlashgan Millatlar Tashkiloti. *BMning terrorizmga qarshi global strategiyasi*. — Nyu-York, 2006. O'zbekiston Respublikasi. *"Ekstremizmga qarshi kurash to'g'risida"gi Qonun*. — Toshkent, 2018.

² *"Ekstremizmga qarshi kurash to'g'risida"gi Qonun*, Toshkent, 2018

³ Birlashgan Millatlar Tashkiloti, *Terrorizmga qarshi global strategiya*, 2006

⁴ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi materiallari, Toshkent

Shu bilan birga, ayrim muammoli jihatlar ham mavjud bo'lib, ular orasida axborot makonida ekstremistik g'oyalarning tarqalishi, internet orqali yollash holatlari va ijtimoiy-iqtisodiy muammolar bilan bog'liq omillarni ko'rsatish mumkin.⁵ Shu bois, kelgusida raqamli xavfsizlikni kuchaytirish, aholining axborot madaniyatini oshirish hamda ijtimoiy muammolarni bartaraf etishga qaratilgan chora-tadbirlarni yanada takomillashtirish zarur. Umuman olganda, olib borilgan muhokamalar O'zbekistonning ekstremizmga qarshi kurash borasidagi tajribasi samarali ekanini ko'rsatadi. Biroq ushbu yo'nalishda doimiy ravishda yangilanish va takomillashtirish ishlari olib borilishi muhim ahamiyat kasb etadi.⁶

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasida ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish borasida samarali va tizimli yondashuv shakllangan. Ushbu jarayonda nafaqat huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyati, balki profilaktika, ta'lim-tarbiya, ma'naviy-ma'rifiy ishlar va ijtimoiy siyosat o'zaro uyg'un holda olib borilayotgani muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ekstremizmning oldini olishda yoshlar siyosatini to'g'ri yo'lga qo'yish, ularning bandligini ta'minlash, sifatli ta'lim berish hamda mustahkam mafkuraviy immunitetni shakllantirish hal qiluvchi omillardan biridir. Shu bilan birga, diniy bag'rikenglik muhitini mustahkamlash, fuqarolarning huquqiy ongi va madaniyatini oshirish orqali jamiyatda sog'lom ijtimoiy muhitni ta'minlash mumkin. Shuningdek, Birlashgan Millatlar Tashkiloti kabi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilish, tajriba almashish va global tashabbuslarda faol ishtirok etish O'zbekistonning bu boradagi imkoniyatlarini yanada kengaytirmoqda. Bu esa mamlakatning xalqaro maydondagi nufuzini mustahkamlash bilan birga, umumiy xavfsizlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi. Biroq, zamonaviy tahdidlar, xususan internet orqali ekstremistik g'oyalarning tarqalishi, yoshlarni yollash holatlari va ayrim ijtimoiy muammolar ushbu yo'nalishda ishlarni yanada takomillashtirishni talab etadi. Shu sababli, raqamli xavfsizlikni kuchaytirish, axborot madaniyatini oshirish va ijtimoiy muammolarni bartaraf etishga qaratilgan chora-tadbirlarni davom ettirish muhimdir. Umuman olganda, O'zbekistonning ekstremizmga qarshi kurash tajribasi kompleksligi, profilaktik yo'nalishga urg'u berilgani va xalqaro hamkorlikka ochiqqligi bilan ajralib turadi hamda bu tajriba boshqa davlatlar uchun ham muhim amaliy ahamiyat kasb etishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Birlashgan Millatlar Tashkiloti. BMTning terrorizmga qarshi global strategiyasi. — Nyu-York, 2006.
2. O'zbekiston Respublikasi. "Ekstremizmga qarshi kurash to'g'risida"gi Qonun. — Toshkent, 2018.
3. "Ekstremizmga qarshi kurash to'g'risida"gi Qonun, Toshkent, 2018
4. Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Terrorizmga qarshi global strategiya, 2006
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi materiallari, Toshkent
6. BMT rasmiy hujjatlari va rezolyutsiyalari
7. Zamonaviy ilmiy maqolalar va tahliliy hisobotlar, 2020–2025

⁵ BMT rasmiy hujjatlari va rezolyutsiyalari

⁶ Zamonaviy ilmiy maqolalar va tahliliy hisobotlar, 2020–2025